

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-03-12

Närvarande: F.d. justitierådet Nina Pripp, justitierådet Marianne Lundius och regeringsrådet Karin Almgren.

Ny konkurrenslag m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 21 februari 2008 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. konkurrenslag,
2. lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan,
3. lag om gruppundantag för vertikala avtal,
4. lag om gruppundantag för specialiseringsavtal,
5. lag om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling,
6. lag om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn,
7. lag om gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn,
8. lag om gruppundantag för avtal om tekniköverföring,
9. lag om upphävande av lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling,
10. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,
11. lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler,
12. lag om ändring i lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20),
13. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud,
14. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

15. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
16. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
17. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
18. lag om ändring i postlagen (1993:1684),
19. lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
20. lag om ändring i lagen (1998:31) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler,
21. lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation,
22. lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
23. lag om ändring i järnvägslagen (2004:519),
24. lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Jan Stockhaus, ämnessakkunnige Fredrik Nordenfelt och rättssakkunnige Olof Roos.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

I lagrådsremissen föreslås att den nu gällande konkurrenslagen ska ersättas med en ny lag. I allt väsentligt förs bestämmelserna i den nuvarande lagen över till den nya men presenteras på ett redaktionellt mer överskådligt sätt. Bestämmelserna om kontroll av företagskoncentrationer och om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift har i lagförslaget anpassats till motsvarande regler inom EG-rätten. En nyhet är att Konkurrensverket ska ha möjlighet att utfärda avgiftsförelägganden. Godkänns ett sådant föreläggande behöver talan om konkurrensskadeavgift inte väckas vid domstol. I den nya lagen föreslås även en förlängning av preskriptionstiden för att påföra konkurrensskadeavgift och ändring av bestämmelserna om rättegångskostnader.

Vidare föreslås att lagen om näringsförbud ändras så att det blir möjligt att meddela näringsförbud för t.ex. en verkställande direktör som deltar i eller har kännedom om kartellöverträdelser som företaget är inblandat i.

Förslaget till konkurrenslag

2 kap.

3 §

I kapitlet ges bestämmelser om förbjudna konkurrensbegränsningar. Till kapitlet har förts över bl.a. gällande bestämmelser om förbud mot konkurrensbegränsande avtal (1 §) och om undantag från detta förbud (2–5 §§). Det s.k. gruppundantaget i 8 a § första stycket i nuvarande lag har behållits i lagförslaget och här tagits in som 3 § första stycket. De bestämmelser om gruppundantag som regeringen i gällande rätt beslutar om genom förordningar föreslås dock nu i stället bli meddelade i lag. En upplysning om de lagar som innehåller bestämmelser om gruppundantag föreslås bli intagen i 3 § andra stycket. Avslutningsvis förs till 3 § som ett tredje stycke över bestämmelserna i 8 a § tredje stycket i nuvarande lag om att Konkurrensverket får besluta att ett enskilt avtal inte ska omfattas av gruppundantaget, om avtalet trots att det till följd av ett gruppundantag är undantaget från förbudet i 1 § har följder som är oförenliga med 2 §.

Som också framgår av lagrådsremissen har Lagrådet i tidigare lagstiftningsärenden riktat invändningar mot den nuvarande ordningen att regeringen meddelar föreskrifter om gruppundantag. Med förslaget nu att föreskrifterna ska tas in i lag står dessa invändningar

inte längre kvar. Enligt Lagrådets mening vore det dock lämpligare att låta de bestämmelser som föreslås bli intagna i 3 § första stycket komma till direkt uttryck i de föreslagna lagarna om gruppundantag. Från informationssynpunkt kan det dock vara av värde att i 2 kap. ta in en upplysning om de särskilda lagar med gruppundantag som kompletterar bestämmelserna i konkurrenslagen om undantag från förbudet i 1 §. En sådan upplysningsparagraf kan lämpligen tas in efter de i remissen intagna s.k. legalundantagen i 4 och 5 §§, vilket betyder att dessa får ges beteckningarna 3 och 4 §§. Till informationsparagrafen bör föras över också bestämmelserna i remissförslagens 3 § tredje stycke. Godtas Lagrådets förslag synes det också vara tillräckligt att, såvitt avser 2–5 §§, behålla endast de föreslagna rubrikerna närmast före 1 § respektive 2 §.

Lagrådet föreslår att informationsparagrafen ges följande lydelse:

Från förbudet i 1 § gäller undantag för sådana grupper av avtal (gruppundantag) som avses i

1. lagen (2008:000) om - - - se 3 § andra stycket i remissförslaget - - - , och

7. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om tekniköverföring.

Om ett enskilt avtal enligt lag som sägs i första stycket är undantaget från förbudet i 1 § men avtalet har följder som är oförenliga med 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget.

3 kap.

1 §

Enligt paragrafens första stycke får Konkurrensverket ålägga ett företag att upphöra med överträdelser av förbud som avses i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artiklarna 81 eller 82 i EG-fördraget, dvs. förbud mot olika konkurrensbegränsande åtgärder. Enligt paragrafens andra

stycke gäller ett sådant åläggande omedelbart, om inte något annat bestäms.

Hänvisningen i andra stycket till "Ett sådant åläggande" kan tolkas så att det endast är Konkurrensverket som i anslutning till ett beslut om åläggande kan bestämma att beslutet inte ska gälla omedelbart. En sådan tolkning är dock inte avsedd och svarar inte heller mot den ordning som gäller enligt nuvarande bestämmelser och som innebär att Marknadsdomstolen efter överklagande kan meddela beslut om inhibition.

Lagrådet föreslår därför, med förebild i 24 § i nuvarande lag, att andra stycket ges följande lydelse: "Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms."

5 §

I paragrafen ges bestämmelser om att Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en konkurrensskadeavgift. Det saknas i lagförslaget bestämmelser om skyldighet för verket att – innan en stämningsansökan utfärdas – bereda ett företag tillfälle att yttra sig över ett utkast till stämningsansökan. Av 9 § i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket följer dock att verket – innan det väcker talan om konkurrensskadeavgift – ska bereda den som avses med talan få tillfälle att yttra sig. Detta gäller emellertid inte i brådskande fall eller om det annars finns särskilda skäl.

En skyldighet för Konkurrensverket att ge ett företag tillfälle att yttra sig över ett utkast till stämningsansökan kan medföra att en rättegång inte inleds i onödan eller att rättegången kan begränsas. Att ett företag ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast

till stämningsansökan har även betydelse bl.a. för bestämmelserna om preskriptionsavbrott (se lagförslagets 3 kap. 21 §) och för rättegångskostnader (se lagförslagets 8 kap. 12 §). Lagrådet anser därför att bestämmelserna i 9 § i instruktionen för Konkurrensverket såvitt avser konkurrensskadeavgift bör föras över till lagen. Regleringen kan lämpligen tas in i förevarande paragraf.

15 §

Ett företag kan enligt 13 § få eftergift av konkurrensskadeavgift eller enligt 14 § få nedsättning av en sådan avgift. Enligt 15 § 4 gäller att företaget för att komma i fråga för eftergift eller nedsättning ska ha upphört, eller snarast efter sin begäran upphöra, med sitt deltagande i överträdelsen.

Ordet "begäran" synes Lagrådet oklart, eftersom ordet inte förekommer i de nämnda paragraferna. Lagrådet efterlyser ett förtydligande.

17 §

Enligt paragrafen får Konkurrensverket i stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift förelägga ett företag att betala en sådan avgift (avgiftsföreläggande). I 18–20 §§ ges ytterligare föreskrifter gällande sådana förelägganden.

Bestämmelserna om avgiftsföreläggande har till stora delar sin förebild i 48 kap. rättegångsbalken om strafföreläggande. Av 48 kap. 5 § framgår att ett strafföreläggande inte får utfärdas, bl.a. om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger. I anslutning till bestämmelserna uttalade Processlagberedningen att ett strafföreläggande inte

bör användas om saken är tvivelaktig i förhoppning att den misstänkte ska godkänna föreläggandet (NJA II 1943 s. 604).

Någon motsvarighet till bestämmelserna i 48 kap. 5 § rättegångsbalken om förutsättningar för strafföreläggande finns inte i den nu föreslagna 17 §. I lagrådsremissen uttalas dock att från rättssäkerhetssynpunkt bör ett avgiftsföreläggande få utfärdas när det står klart att det inte finns några betydande osäkerhetsmoment beträffande utgången av en alternativ domstolsprocess. Detta innebär, sägs det vidare, att ett avgiftsföreläggande inte bör komma i fråga när saksomständigheterna rörande överträdelsen är oklara, även om det aktuella företaget medger överträdelsen. Enligt remissen bör sådana fall – och fall som har prejudikatintresse – alltjämt prövas av domstol.

Lagrådet förordar att den försiktighet som Konkurrensverket bör iaktta innan ett föreläggande meddelas får komma till uttryck i paragrafen, förslagsvis genom ett tillägg enligt följande:

Ett sådant föreläggande får meddelas endast om Konkurrensverket bedömer att saksomständigheterna rörande överträdelsen är klara.

18 och 19 §§

I paragrafen ges bestämmelser om vad ett avgiftsföreläggande ska innehålla uppgift om. Lagrådet förordar med förebild i bestämmelserna om strafföreläggande att det läggs till ett andra stycke till paragrafen med följande lydelse:

Företaget ska i föreläggandet upplysas om att talan om konkurrens-skadeavgift kan väckas, om företaget inte godkänner föreläggandet inom den tid som Konkurrensverket anger.

Vidare bör det enligt Lagrådets mening tas in en bestämmelse om att ett godkännande ska göras skriftligen. Bestämmelsen kan förslagsvis tas in som ett första stycke till 19 §.

20 §

Enligt paragrafen ska ett avgiftsföreläggande som har godkänts efter klagan undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Den som vill klaga ska göra det skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes. För handläggningen av mål om undanröjande av avgiftsföreläggande föreslås bestämmelser i 8 kap. 1 § första stycket 2.

Bestämmelser om förutsättningarna för att undanröja ett strafföreläggande finns i 59 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken. I paragrafens andra stycke föreskrivs att om ett strafföreläggande undanröjs, får inte därefter för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff. I lagrådsremissen sägs att avsikten är att dessa bestämmelser ska få motsvarande tillämpning i fråga om undanröjande av ett avgiftsföreläggande, vilket innebär att företaget inte riskerar att betala högre konkurrensskadeavgift om föreläggandet undanröjs. Vidare sägs i lagrådsremissen att Konkurrensverket är motpart till det klagande företaget i mål om undanröjande av avgiftsföreläggande.

Enligt Lagrådets mening kan den redovisade avsikten inte anses komma till uttryck med paragrafens föreslagna lydelse. Lagrådet finner inte heller att det finns något lagligt stöd för att verket skulle ha partsställning i ett sådant mål. Paragrafen bör kompletteras med erforderligt lagstöd.

Med hänvisning till det som sagts nu föreslår Lagrådet att 20 § ges följande lydelse:

Ett avgiftsföreläggande som har godkänts ska efter klagan undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken. Vad som där sägs om strafföreläggande och den misstänkte gäller därvid i stället avgiftsföreläggande respektive ett företag.

Den som vill klaga ska göra det skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes. I mål om klagan på ett avgiftsföreläggande är Konkurrensverket motpart.

Har ett avgiftsföreläggande undanröjts, får företaget inte därefter åläggas skyldighet att betala en högre konkurrensskadeavgift för samma överträdelse.

23 §

Enligt paragrafens andra stycke ska Konkurrensverket, i de fall en konkurrensskadeavgift inte betalas i tid, lämna den obetalda avgiften för indrivning. Det sägs att verkställighet får ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

För att verkställighet ska få ske enligt utsökningsbalken krävs att det finns en i 3 kap. 1 § i balken nämnd exekutionstitel. I författningskommentaren sägs att ett godkänt avgiftsföreläggande är en exekutionstitel enligt 3 kap. 1 § första stycket 6, dvs. en förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas. Lagrådet delar inte denna uppfattning. Konkurrensverket beslut innefattar endast ett föreläggande för ett företag att betala en konkurrensskadeavgift. Det är sedan företaget som har att ta ställning till om föreläggandet ska godkännas eller inte. Lagrådet anser därför att det till den uppräkningslista av exekutionstitlar som finns i 3 kap. 1 § utsökningsbalken ska läggas godkänt avgiftsföreläggande som avses i 3 kap. 17 § konkurrenslagen (2008:000). Vidare föreslår Lagrådet att det i 3 kap. utsökningsbalken tas in en bestämmelse om att

godkända avgiftsförelägganden verkställs såsom lagakraftägande dom (jfr 3kap. 14 § utsökningsbalken).

4 kap.

11 §

Enligt paragrafen ska Konkurrensverket inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om företagskoncentration kommit in till verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna koncentrationen utan åtgärd. Fristen förlängs dock enligt andra stycket till 35 arbetsdagar, om part i en företagskoncentration "lämnar åtaganden". Någon motsvarighet till denna bestämmelse finns inte i den nuvarande lagen. Bestämmelsen har sin förebild i artikel 10.1 andra stycket koncentrationsförordningen.

Uttrycket "lämnar åtaganden" är oklart. Vad som åsyftas är uppenbarligen att fristen förlängs om parten inom den tidsfrist som sägs i första stycket lämnar ett sådant åtagande som syftar till att företaget ska undgå ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 §.

Lagrådet föreslår att andra stycket ges följande lydelse:

Om Konkurrensverket inom fristen i första stycket har mottagit ett åtagande från en part i företagskoncentrationen som syftar till att verket ska lämna koncentrationen utan åtgärd, förlängs fristen till trettiofem arbetsdagar.

12 §

Enligt första stycket gäller att under den i 11 § angivna fristen får en part och annan medverkande i en företagskoncentration inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen, s.k. stand still. Med den i 11 § angivna fristen avses 25, alternativt 35, arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om företagskoncentration kommit in till Konkurrensverket. Verket har att inom denna frist antingen besluta om att genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller att lämna den utan åtgärd. Skulle verket besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd före fristens utgång är uppenbarligen avsikten att parten inte längre är förhindrad att vidta åtgärder för att fullfölja koncentrationen. Enligt Lagrådets mening bör detta komma till uttryck i paragrafen. Lagrådet föreslår därför att ett tillägg görs med denna innebörd.

13 §

I paragrafen ges bestämmelser om att Konkurrensverket får väcka talan om åtgärd mot företagskoncentration.

Med hänvisning till det som Lagrådet har uttalat under 3 kap. 5 § föreslår Lagrådet att även till denna paragraf bör föras över bestämmelserna i 9 § i instruktionen för Konkurrensverket om skyldighet för verket att ge ett företag tillfälle att yttra sig över ett utkast till stämningsansökan såvitt avser åtgärd mot företagskoncentration.

19 §

Av 17 § följer att innan fråga om ett förbud eller åläggande slutligt har avgjorts får rätten på yrkande av Konkurrensverket förbjuda part och

annan medverkande i en företagskoncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Enligt förevarande paragraf ska ett förbud enligt 17 § omedelbart hävas, om Konkurrensverket inte beslutar om undersökning enligt 11 §.

Frågan om ett förbud enligt 17 § aktualiseras först när fristen enligt 11 § har gått ut. Konkurrensverket ska alltså redan dessförinnan ha fattat beslut om antingen särskild undersökning eller att lämna koncentrationen utan åtgärd. Något utrymme för att verket i fall som avses i 19 § skulle kunna besluta om särskild undersökning enligt 11 § finns således inte. Lagrådet föreslår därför att i paragrafen orden "inte beslutar om särskild undersökning enligt 11 § eller, om ett sådant beslut har meddelats" får utgå.

5 kap.

1 §

Paragrafen behandlar kapitlets disposition. Lagrådet anser att en lämpligare ordning vore att låta bestämmelserna i 1 § utgå och rubrikerna i kapitlet omarbetas enligt följande:

5 kap. Utredning av konkurrensärenden

Utredning initierad av Konkurrensverket
2–13 §§

Utredning på begäran av EG-kommissionen eller myndighet i annan medlemsstat
14–18 §§

Rättslig hjälp åt myndighet i annan stat
19 och 20 §§

2 §

Konkurrensverket kan enligt *första stycket 2* ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör. Uppgifter som kommer fram vid förhör kan komma att leda till för den förhörde allvarliga konsekvenser i form av konkurrensskadeavgift eller näringsförbud. Lagrådet vill – mot bakgrund av den rätt att inte tvingas lämna uppgifter som är belastande för den enskilde själv som får anses följa av Europakonventionen – poängtera vikten av att sådana förhör genomförs på ett sådant sätt att den enskilde inte avkrävs uppgifter som i ett senare skede kan bli besvärande för honom eller henne t.ex. i ett mål om näringsförbud eller konkurrensskadeavgift. – Lagrådet återkommer under Förslaget till lag om ändring i lagen om näringsförbud till förhör som rör näringsförbud.

Det *tredje stycket* i paragrafen, som är nytt i förhållande till nuvarande konkurrenslag, innehåller en bestämmelse om att vid förhör ska 23 kap. 21 § andra stycket rättegångsbalken om protokollföring vid förhör inom ramen för en förundersökning tillämpas. Lagrådet anser att en bättre lösning är att i konkurrenslagen föra in motsvarande bestämmelser i en ny paragraf förslagsvis med följande innehåll:

Vid förhör enligt 2 § första stycket 2 ska utsaga av den som förhörs upptecknas. Utsagan ska läsas upp eller tillfälle ges den förhörde att på annat sätt granska uppteckningen.

Uppteckning och granskning ska ske innan förhöret avslutats eller, om förhöret är särskilt omfattande eller behandlar komplicerade sakförhållanden, så snart som möjligt därefter.

Den förhörde ska tillfrågas om han eller hon har något att invända mot innehållet i uppteckningen. En invändning som inte medför någon ändring ska antecknas. Efter granskningen får uppteckningen inte ändras.

4 §

Paragrafen reglerar de förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en undersökning ska få företas hos ett annat företag än det som är föremål för utredning. För att det klart ska framgå att en förutsättning för att undersökning ska få företas är att detta företag inte rättat sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller att det finns risk för att företaget undanhåller eller förvanskar bevis bör detta uttryckligen anges i bestämmelsen, förslagsvis enligt följande:

Ett beslut enligt 3 § får avse även ett annat företag än det som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § första stycket 1 och 3 är uppfyllt,
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos företaget, och
3. företaget inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas.

11 §

Enligt paragrafens första stycke får åtgärder enligt 2 eller 6 § inte avse skriftlig handling vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet och som innehas av advokaten eller biträdet eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Av andra stycket framgår att om Konkurrensverket och den som åtgärden avser inte är ense om huruvida handlingen bör omfattas av undersökningen, ska verket omedelbart försegla och överlämna den till tingsrätten. Tingsrätten

prövar enligt tredje stycket om handlingen ska omfattas av undersökningen. Paragrafen reser ett par frågor.

Det kan till en början ifrågasättas varför bestämmelserna är begränsade till *skriftliga* handlingar och inte omfattar också information lagrad på ADB-medium (jfr t.ex. 3 kap. 11 § tredje stycket taxeringslagen /1990:324/; se också Europadomstolens dom den 16 oktober 2007 Wieser och Bicos Beteiligungen GmbH mot Österrike).

Enligt andra stycket ska Konkurrensverket, om verket anser att en handling ska omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt första stycket, omedelbart försegla handlingen och skyndsamt överlämna den till Stockholms tingsrätt. Det som nu sagts betyder alltså att verket kan ha tagit del av innehållet innan handlingen förseglas. Jämför man med motsvarande bestämmelser på skatteområdet, se t.ex. 3 kap. 13 och 14 §§ taxeringslagen, är det den enskilde som, i de fall han eller hon anser att handlingen ska undantas från granskningen, förseglar handlingen och överlämnar den till rätten.

De nu nämnda frågorna bör övervägas vidare.

12 §

Av 12 § framgår att det vid uppgiftslämnande och undersökning inte finns någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur. Enligt Lagrådets mening skulle regleringen bli mer överskådlig och liknande situationer hanteras likartat om innehållet i paragrafen bildade en egen punkt i 11 § första stycket. Därigenom skulle sådana handlingar som innehåller företagshemligheter av teknisk natur – om Konkurrensverket och den enskilde är oense i denna fråga – också

förseglas och det överlämnas till domstol att avgöra frågan om undantagande.

19 §

I paragrafen ges bestämmelser om att Konkurrensverket får meddela ett åläggande enligt 2 §, om det begärs av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden. Enligt Lagrådets mening bör även i fråga om ett sådant åläggande bestämmelserna i 11–13 §§ gälla. Ett tillägg med detta innehåll bör därför fogas till paragrafen.

7 kap. 1 §

I paragrafen ges bestämmelser om vilka beslut av Konkurrensverket som får överklagas. Enligt första stycket 6 får beslut om vite enligt 6 kap. 1 § andra stycket överklagas. Av denna sistnämnda bestämmelse följer att i de fall Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande som ett företag har lämnat enligt 3 kap. 4 § första stycket eller enligt 4 kap. 4 §, får verket förena beslutet med vite.

Vad som får överklagas enligt andra stycket är själva beslutet att förelägga vite, däremot inte beslutet att godta åtagandet. I övriga fall då Konkurrensverket enligt 6 kap. 1 § första stycket förenar ett beslut med vite finns det inte någon möjlighet att överklaga beslutet endast såvitt avser vitet. Om inte det beslut som vitet knutits till överklagas, får lagligheten av själva vitesföreläggandet i stället prövas i samband med frågan om vitets utdömande. Vitesföreläggandet torde då kunna omprövas i hela dess vidd (jfr Lavin, Viteslagstiftningen – En kommentar s. 167).

Lagrådet vill mot bakgrund av vad som nu sagts ifrågasätta om det inte från rättssäkerhetssynpunkt kan anses tillräckligt att ett beslut om vitesföreläggande enligt 6 kap. 1 § andra stycket kan prövas i samband med vitets utdömande och att punkten 6 i 7 kap. 1 § första stycket därför kan utgå (jfr i fråga om motsvarande förhållanden vid vitesföreläggande för fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § 1 uttalanden i prop. 1992/93:56 s. 115).

8 kap.

1 §

I paragrafen ges bestämmelser om tillämpligt regelsystem vid handläggningen av mål och ärenden enligt lagen.

Beträffande handläggningen av mål om undanröjande av avgiftsförelägganden hänvisas i paragrafens första stycke 2 till 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken. Såvitt gäller 59 kap. 7 § blir det i realiteten fråga om endast en begränsad del av paragrafen som hänvisningen blir relevant för. Enligt Lagrådets mening skulle bestämmelserna i 1 § vinna i överskådlighet om de delades upp i och togs in i skilda paragrafer och hänvisningen i första stycket 2 till 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken ersattes av motsvarande relevanta bestämmelser.

Lagrådet föreslår att bestämmelserna i 1 § delas upp på följande sätt och ges följande innehåll:

1 § Om något annat inte följer av denna lag tillämpas i domstol bestämmelserna i 2–4 §§.

I andra fall än som avses i första stycket tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden.

2 § I mål som avses i

- 3 kap. 2 och 5 §§,

- 3 kap. 22 § och 4 kap. 17 §, även om någon talan inte väckts, och

- 4 kap. 13 och 20 §§ samt 21 § andra stycket

tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning i saken inte är tillåten.

3 § I mål om undanröjande av godkänt avgiftsföreläggande enligt 3 kap. 20 § tillämpas följande bestämmelser.

Vid handläggningen i Stockholms tingsrätt tillämpas 52 kap. 2, 3 och 5–12 §§ rättegångsbalken. Bestämmelser som avser hovrätt gäller därvid i stället för tingsrätten.

I fråga om överklagande av tingsrättens beslut med anledning av klagan på avgiftsföreläggande gäller 49 och 52 kap. rättegångsbalken. Det som där sägs om hovrätten gäller i stället Marknadsdomstolen.

Tingsrätten och Marknadsdomstolen får besluta att ett avgiftsföreläggande tills vidare inte får verkställas.

4 § I mål om utdömmande av vite enligt 6 kap. 2 § tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om brottmål.

5 § I mål och ärenden enligt 7 kap. 2 § ska det som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § första stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen.

Om Lagrådets förslag godtas får de efterföljande paragraferna i 8 kap. numreras om.

10 § (i det remitterade förslaget)

I paragrafen ges bestämmelser om att vid förhör i domstol med en part eller annan ska 36 kap. 16 § rättegångsbalken tillämpas i fråga om det som han eller hon har berättat vid förhör hos Konkurrensverket.

Lagrådet föreslår att paragrafen formuleras om enligt följande:

Vid förhör i domstol med en part eller ett vittne ska bestämmelserna i 36 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken tillämpas även i fråga om det som han eller hon har berättat vid ett förhör enligt 5 kap. 2 § hos Konkurrensverket.

12 §

Med paragrafens första mening införs, jämfört med bestämmelserna i nu gällande konkurrenslag, bestämmelser som ger möjlighet att i ett mål om konkurrensavgift ersätta en part för skälig kostnad som uppkommit efter det att parten fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. Vidare föreskrivs i andra meningen att i ett sådant mål får ersättning utgå till staten för verkets kostnader, om part uppsåtligen eller genom vårdslöshet orsakat onödig rättegång.

Det synes Lagrådet oklart om i de fall motparten orsakat onödig rättegång ersättning ska kunna utgå för statens kostnader innan talan väckts och i så fall i vilken utsträckning (jfr för tvistemålen del 18 kap. 8 § rättegångsbalken). Frågan bör uppmärksammas under det fortsatta beredningsarbetet.

Övergångsbestämmelserna

Enligt *punkten 2* ska domar och beslut som har meddelats enligt den äldre lagen anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag, såvida inte något annat föreskrivs i 3–12.

Bakgrunden till bestämmelsen anges vara att äldre domar och beslut i vissa avseenden kommer att beröras av den nya lagen. Lagrådet

anser att det är oklart vilket behov som finns av den föreslagna punkten 2. Innebörden av bestämmelsen bör utvecklas.

Förslaget till lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan

I lagen har förts över bestämmelserna från förordningen (2000:1029) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för avtal om viss taxisamverkan.

Enligt Lagrådets mening vore det upplysande om det av lagens rubrik framgår att de avtal som lagen gäller är sådana som regleras i 2 kap. konkurrenslagen. Lagrådet föreslår därför att ”konkurrensbegränsande” förs in i rubriken närmast före ordet avtal.

Med hänvisning till vad Lagrådet uttalat under det remitterade förslaget till 2 kap. 3 § i konkurrenslagen föreslår Lagrådet att bestämmelser motsvarande det föreslagna 2 kap. 3 § första stycket förs in i förevarande lag. Vidare bör det i lagen tas in en upplysning om innehållet i remissens föreslagna 2 kap. 3 § tredje stycket (2 kap. 5 § andra stycket enligt Lagrådets förslag ovan). Lagrådet föreslår vidare en redaktionell omarbetning av lagförslaget enligt följande.

1 §

I denna lag finns bestämmelser om gruppundantag från förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) mot avtal som ingåtts på annat sätt än muntligen mellan taxiföretag eller mellan en beställningscentral och taxiföretag och som avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på annat sätt. Bestämmelserna gäller dock endast om avtalet ingåtts i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar.

Bestämmelserna gäller i den mån undantag från förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen inte följer av 2 kap. 5 § samma lag.

2 §

Se remissens 1 §.

3 §

Undantag gäller för gemensam inköpsverksamhet och skydd av affärshemligheter.

4 §

Undantag gäller även för förfaranden som avser

1. gemensam marknadsföring - - - se 3 § andra stycket 1–5 i det remitterade lagförslaget - - - till beställningscentralen.

Undantag enligt första stycket gäller endast om

1. de där angivna förfarandena är påkallade för att uppnå syftet med den gemensamma transportverksamheten, och
2. de samverkande taxiföretagen under ett räkenskapsår, och beräknat för hela den perioden, svarar för högst 35 procent av marknaden för de tjänster som avtalet avser.

5 §

Undantagen enligt 3 och 4 §§ gäller endast under förutsättning att avtalen uppfyller förutsättningarna för undantag enligt 2 kap. 2 § konkurrenslagen (2008:000).

Av 2 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) följer att Konkurrensverket kan besluta att ett enskilt avtal, som till följd av ett gruppundantag enligt denna lag är undantaget från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag, inte ska omfattas av undantaget om avtalet har följder som är oförenliga med 2 kap. 2 § konkurrenslagen.

6 §

Uppfylls inte villkor som föreskrivits i 4 eller 5 § för att undantag ska gälla för ett visst förfarande, upphör undantaget att gälla endast i fråga om detta förfarande.

Lagrådet ifrågasätter behovet av att tidsbegränsa lagen.

Förslaget till lag om gruppundantag för vertikala avtal

I lagen har förts över bestämmelserna från förordningen (2000:1193) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för vertikala avtal.

Enligt Lagrådets mening är det svårt att av lagens rubrik förstå vad lagen handlar om. Att finna ett kort alternativ till uttrycket vertikala avtal är dock inte så alldeles lätt. Med hänvisning till vad Lagrådet nyss uttalat under förslaget till lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan föreslås dock att ordet konkurrensbegränsande förs in i rubriken omedelbart före "vertikala avtal".

Med hänvisning till Lagrådets förslag ovan att låta bestämmelsen i 2 kap. 3 § första stycket konkurrenslagen utgå, föreslår Lagrådet att motsvarande bestämmelse förs in i 2 § förevarande lag som även bör kompletteras med en upplysning om innehållet i 2 kap. 5 § (paragrafens nummer enligt Lagrådets förslag ovan). Paragrafen kan ges följande lydelse:

Under de villkor som följer av 3 § gäller för sådana vertikala avtal vilka innehåller konkurrensbegränsningar (vertikala begränsningar) och som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) undantag från förbudet i samma paragraf mot sådana avtal. Undantag gäller dock endast för sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna för undantag i 2 kap. 2 § konkurrenslagen.

Av 2 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) följer att Konkurrensverket kan besluta att ett enskilt avtal, som till följd av ett gruppundantag enligt denna lag är undantaget från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag, inte ska omfattas av undantaget om avtalet har följder som är oförenliga med 2 kap. 2 § konkurrenslagen.

Lagrådet ifrågasätter behovet av att tidsbegränsa lagen.

Övriga förslag till lagar om gruppundantag för särskilda avtal
(lagförslagen nr 4–8)

I de rubricerade lagarna har förts över bestämmelserna från respektive förordningen (2001:254) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för specialiseringsavtal, förordningen (2001:255) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för avtal om forskning och utveckling, förordningen (2002:871) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för vertikala avtal inom motorfordonssektorn, förordningen (2002:871) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för vertikala avtal inom motorfordonssektorn, förordningen (2003:448) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för vissa avtal inom försäkringssektorn och förordningen (2004:1073) om gruppundantag enligt 8 a § konkurrenslagen (1993:20) för avtal inom tekniköverföring. Samtliga förordningar är tidsbegränsade.

Lagrådet föreslår att följande bestämmelse tas in i lagarna:

Bestämmelsen i 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:000) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

Med hänvisning till vad Lagrådet uttalat under förslaget till lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan föreslås att ordet konkurrensbegränsande förs in i rubriken omedelbart före de i respektive lagar angivna avtalen. Vidare föreslår Lagrådet att bestämmelser motsvarande de i Lagrådets förslag till 2 § i lagen om gruppundantag för vertikala avtal tas in i de rubricerade lagarna.

Lagrådet ifrågasätter behovet av att tidsbegränsa lagarna.

Förslaget till lag om ändring i lagen om näringsförbud

Näringsförbud föreslås i en ny 2 a § kunna meddelas den som i egenskap av näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat denne i näringsverksamhet och därvid överträtt förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller i artikel 81 i EG-fördraget. Enligt 8 b § första stycket kan Konkurrensverket föra talan om näringsförbud i samband med ett mål om konkurrensskadeavgift. Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten ska då tillämpas. Verket kan alternativt ansöka om näringsförbud. Ärendet ska då, liksom när allmän åklagare eller Kronofogdemyndigheten ansöker om näringsförbud utan samband med brott, handläggas enligt lagen om domstolsärenden. Om det finns särskilda skäl får redan enligt nuvarande bestämmelser en offentlig försvarare förordnas (8 e § första stycket).

Några särskilda bestämmelser har inte föreslagits i fråga om den utredning som ska föregå en talan av Konkurrensverket om näringsförbud. I allmänhet torde bakgrunden till att verket väcker en sådan talan vara vad som kommit fram under verkets utredning i ärenden enligt konkurrenslagen. Som Lagrådet uttalat under 5 kap. 2 § konkurrenslagen är det av vikt vid de förhör som verket håller i ett sådant ärende att den enskilde inte avkrävs uppgifter som i ett senare skede kan bli besvärande för honom eller henne, t.ex. i ett mål om näringsförbud. När utredningen hos Konkurrensverket kommit dithän att verket finner skäl att överväga frågan om näringsförbud kommer utredningen in i en annan fas. Bestämmelser om förhör i denna fråga bör enligt Lagrådets mening föras in i förevarande lag.

Enligt Lagrådets mening bör den enskilde upplysas om att förhöret kan komma att läggas till grund för en talan om näringsförbud. Vidare bör den enskilde ha rätt att under förhöret i denna del ha tillgång till juridiskt biträde samt ha rätt att ta del av utredningen m.m. i huvudsak enligt de bestämmelser i 23 kap. 18 § rättegångsbalken som gäller i fråga om en misstänkt. Det bör även enligt Lagrådets mening övervägas om inte offentlig försvarare bör kunna förordnas redan under utredningsstadiet. Lagrådets nu föreslagna bestämmelser skulle kunna underlätta för Konkurrensverket att upprätthålla principen om rätten för en misstänkt att inte belasta sig själv.

Vid förhör som nu sagts bör enligt Lagrådets mening bestämmelser motsvarande 5 kap. 2 § tredje stycket konkurrenslagen tillämpas. Lagrådet förordar vidare att bestämmelser motsvarande dem i föreslagna 8 kap. 10 § konkurrenslagen förs in i förevarande lag såvitt avser det som den enskilde har berättat om vid förhör hos Konkurrensverket.

Som också uttalats i lagrådsremissen får såväl konkurrensskadeavgift som näringsförbud anses utgöra sådana sanktioner som omfattas av rättsskyddsgarantierna i Europakonventionen. Båda sanktionerna kan således bli aktuella när förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget överträtts. Därmed uppkommer fråga om en näringsidkare, som ålagts att betala en konkurrensskadeavgift, också kan meddelas näringsförbud. För att detta inte ska strida mot den i artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen fastlagda principen att ingen ska bli lagförd eller straffad två gånger för samma sak (*ne bis in idem*), krävs att förutsättningarna för näringsförbud och konkurrensskadeavgift skiljer sig åt på sådant sätt att fråga är om två olika brott i Europadomstolens mening (se Lagrådets yttrande i prop. 2002/03:106 s. 332 f., NJA 2004 s. 840 och RÅ 2000 ref. 65). Enligt Lagrådets mening är det

inte uteslutet att Europadomstolen skulle kunna anse det stå i strid med artikel 4.1 om Konkurrensverket efter ett slutligt beslut om konkurrensskadeavgift återkommer med en ansökan om näringsförbud för den som ålagts att betala avgiften. Frågan bör uppmärksammas under det fortsatta beredningsarbetet.

8 b §

I ärenden om näringsförbud ska enligt 8 d § tredje stycket omröstningsreglerna i 29 kap. rättegångsbalken gälla. Motsvarande bestämmelser bör enligt Lagrådets mening gälla i mål om näringsförbud enligt förevarande paragrafs första stycke. Till detta stycke bör därför läggas till följande: "Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken."

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.